

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΝΔΡΟΥΣΑΣ
Β ΤΑΞΗ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
1ου ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

- 1. ΤΟ ΕΥΛΟ ΒΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ (1959)*
- 2. ΧΤΥΠΟΚΑΡΔΙΑ ΣΤΟ ΘΡΑΝΙΟ (1963)*
- 3. ΔΑΣΚΑΛΙΑ ΜΕ ΤΑ ΞΑΝΘΑ ΜΑΛΛΙΑ*
- 4. ΠΑΤΕΡΑ ΚΑΤΣΕ ΦΡΟΝΗΜΑ*
- 5. ΜΑΘΕ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ ΤΡΑΜΜΑΤΑ*
- 6. ΔΙΑΤΩΤΗ ΜΗΔΕΝ (1949)*
- 7. ΝΟΜΟΣ 4000 (1962)*
- 8. ΡΟΖ ΓΑΤΟΣ*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΠΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ κλ. ΠΕ19

**ΣΧΟΛΙΚΟ
ΕΤΟΣ
2012-2013**

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΝΔΡΟΥΣΑΣ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2012 – 2013

ΤΑΞΗ Β΄

ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

**ΘΕΜΑ: «Η εκπαίδευση μέσα από τον ελληνικό
κινηματογράφο»**

Ομάδα 1^η

**Συνεργαζόμενα μέλη: Κατσαμπάνη Μαρία, Κατσαμπάνη Νίκη,
Κρόμπα Μαριλιάνα, Κωνσταντοπούλου Μαρία**

Η **Φίνος Φιλμ** είναι εταιρεία παραγωγής ελληνικών ταινιών. Ιδρύθηκε το [1942](#) από τον [Φιλοποίμενα Φίνο](#) και λειτούργησε αδιάκοπα μέχρι το θάνατο του ιδρυτή της το [1977](#). Από το 2006 ωστόσο επέστρεψε στην παραγωγή και χρηματοδότηση ταινιών με ταινίες όπως η *Uranys* του Κ.Καπάκα και το remake του *Ο Ηλίας του 16ου*. Ο συνολικός αριθμός των ταινιών ανήλθε στις 196 και σε 8 έκανε διανομή. Το διάστημα [1943-1977](#) (έτος θανάτου του Φιλοποίμενα) ήταν η μεγαλύτερη εταιρεία του κλάδου και μια από τις μεγαλύτερες στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Μεγάλο το πλήθος των ηθοποιών που συνεργάστηκαν στην ταινία Το ξύλο βγήκε από τον παράδεισο είναι οι εξής:

Αλίκη Βουγιουκλάκη
Δημήτρης Παπαμιχαήλ
Χρήστος Τσαγανέας
Διονύσης Παπαγιαννόπουλος
Γιώργος Γαβριηλίδης
Θόδωρος Μορίδης
Μαρίκα Κρεβατά
Μέλπω Ζαρόκωστα
Μπέμπη Κούλα
Κατερίνα Γώγου
Γιάννης Μπέρτος
Άρης Βλαχόπουλος
Νίκος Φλόκας
Μαίρη Μεταξά
Γοργώ Χρέλια
Βαλεντίνη Ρούλη
Μαίρη Φορμόζη
Άννα Μαντζουράνη
Ορέστης Μακρής

Επιπρόσθετες πληροφορίες για την ταινία

Την άνοιξη του 1944 ο Αλέκος Σακελλάριος είχε γράψει ένα θεατρικό έργο που διαδραματιζόταν σε ένα σχολείο, με τον τίτλο "Το Ξύλο Βγήκε Από Τον Παράδεισο", το οποίο ανέβηκε στο θέατρο Ρεξ - Κοτοπούλη, όπου το ρόλο της άτακτης Λίζας Παπασταύρου έπαιξε η αδελφή της Άννας, Μαρίκα Καλουτά, σε μουσική του Μενέλαου Θεοφανίδη. Στην ταινία ο Μάνος Χατζιδάκις εκλήθη να γράψει τη μουσική και τα τρία τραγούδια της ταινίας - κι επειδή, όπως έλεγε... δεν ήξερε ποιος ήταν αυτός ο μοντέρνος ρυθμός του τσα - τσα που έπρεπε να ακολουθήσει, έβαλε να του παίξουν δυο τρία κομμάτια της εποχής. Έτσι γεννήθηκε το θρυλικό "Γκρίζο Γιατί" ή το "Νιάου Νιάου Βρε Γατούλα" και ήταν τέτοια η επιτυχία του μικρού δίσκου 45 στροφών - το "Γκρίζο Γιατί" και το "Έχω Ένα Μυστικό" περιλάμβανε - που για τα περισσότερα από 100.000 αντίτυπα, αριθμός απίστευτος που πούλησε εκείνη την εποχή, ήρθε από την Ολλανδία ο διευθυντής της PHILIPS για να δώσει στην Αλίκη Βουγιουκλάκη τον πρώτο χρυσό δίσκο που δόθηκε ποτέ στη Ελλάδα. Ο Σακελλάριος προόριζε για τον ρόλο του αυστηρού καθηγητή Φλωρά τον Δημήτρη Χορν, που ήταν ο καθηγητής της Αλίκης Βουγιουκλάκη στη δραματική σχολή του Εθνικού Θεάτρου, ο οποίος όμως αρνήθηκε όχι απλά το ρόλο αλλά ... και να δεθεί στο "άρμα της Βουγιουκλάκη". Ο καθηγητής Φλωράς λοιπόν έγινε ο συμπρωταγωνιστής της στην ταινία "Αστέρω" και συμμαθητής της στο Εθνικό Θέατρο Δημήτρης Παπαμιχαήλ, ενώ από την άλλη επιλέχτηκαν νέα κορίτσια, όπως η Κατερίνα Γώγου, η Άννα Μαντζουράνη, η Μέλπω Ζαρόκωστα και άλλες και έμπειροι γνωστοί ηθοποιοί σαν τον Ορέστη Μακρή, την Μαρίκα Κρεβατά, τον Χρίστο Τσαγανέα, που το "Βεβαίως, Βεβαίως" του έγραψε ιστορία, κ.ά. Στα γυρίσματα της ταινίας ήρθε και η πρώτη ρήξη στις σχέσεις μεταξύ Αλίκης και Σακελλάριου, όταν η Αλίκη διαπίστωσε ότι ο Σακελλάριος ευνοούσε στα πλάνα περισσότερο τη νεαρή τότε αγαπημένη του Μπέμπη Κούλα. Ο Φίνος εκλήθη να μεσολαβήσει πυροσβεστικά για τα πλάνα της τάξης, όπου φαινόταν περισσότερο η Μπέμπη Κούλα από την Αλίκη και όταν ο Σακελλάριος είπε ότι έφταιγε το χρώμα στο σκηνικό, ο Φίνος απλά άλλαξε τα σκηνικά και απαίτησε να ξαναγυριστούν οι σκηνές. Ωστόσο η σκάλα της Φίνος Φιλμ είχε ήδη γίνει μάρτυρας σε ένα άγριο καβγά μεταξύ Αλίκης και Σακελλάριου στην σκάλα της Φίνος Φιλμ. Τρεις μέρες γυριζόταν το "Νιάου Νιάου Βρε Γατούλα" σε χορογραφία του Καστρινού και την Αλίκη ξυπόλητη πάνω στα χαλίκια το καλοκαίρι του 1959, και επιτέλους το Νοέμβριο του 1959 η ταινία βγήκε στους κινηματογράφους και εκεί έγινε πάταγος. Η επίσημες καταγραφές εισιτηρίων της εποχής περιορίζονταν στα εισιτήρια της Α' προβολής στην Αθήνα και εκεί το κοντέρ έχει γράψει - κι αυτό έχει μείνει στα χαρτιά - 239530 εισιτήρια. Όμως από ότι λένε αυτοί που ξέρουν μέσα σε όλη τη δεκαετία του 1960 και με συνεχής προβολές χειμώνα και καλοκαίρι σε όλη την Ελλάδα η ταινία πρέπει να έκανε δυο φορές τον πληθυσμό της Ελλάδας τότε σε εισιτήρια. Ακόμα και θερινοί κινηματογράφοι άνοιξαν το χειμώνα του 1959 και ο κόσμος έβλεπε την ταινία υπό βροχή με ανοιχτές ομπρέλες. Το 1960, στο πρώτο Φεστιβάλ Κινηματογράφου στη Θεσσαλονίκη, η επιτροπή κατέταξε την ταινία στις 3 καλύτερες ταινίες της πενταετίας 1955 - 1960 μαζί με την ταινία "Στέλλα" του Μιχάλη Κακογιάννη και την ταινία "Δράκο" του Νίκου Κούνδουρου. Η σκηνή με την Αλίκη να τραγουδά το "Νιάου Νιάου Βρε Γατούλα" έδωσε τον Καραγκιόζη από την παιδική διασκέδαση και έφτιαξε ένα καινούριο παιδικό είδωλο και ένα τραγούδι ύμνο της παιδικής ηλικίας, τα χαστούκια που έτρωγε η Αλίκη έγραψαν ιστορία και από τότε μέχρι σήμερα, κάθε μαθήτριά που σέβεται τον εαυτό της, οφείλει να ερωτεύεται τον καθηγητή της.

Φωτογραφίες από την ταινία

Ο διευθυντής του ιδιωτικού σχολείου ο κύριος «Βεβαίως, βεβαίως» αποκαλούμενος από τις μαθήτριες του σχολείου.

Ομάδα 2^η

Συνεργαζόμενα μέλη: Σωτηροπούλου Καλλιόπη, Γούλια Μαριάννα

ΧΤΥΠΟΚΑΡΔΙΑ ΣΤΟ ΘΡΑΝΙΟ

Υπόθεση:

Η Λίζα Πετροβασίλη θα κάνει την άρρωστη για να μην πάει σχολείο. Έτσι θα γνωρίσει και θα παντρευτεί τον καθηγητή, γιατρό, Δημήτρη Παπαδόπουλο, εγκαταλείποντας το σχολείο στην τελευταία τάξη. Οι υποχρεώσεις όμως της συζυγικής ζωής θα κάνουν τη Λίζα να νοσταλγήσει τα ανέμελα σχολικά χρόνια και θα πάρει την απόφαση να γραφτεί στην τελευταία τάξη, κρυφά από τον άντρα της...

Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά:

Στη συγκεκριμένη ταινία το σχολείο που παρουσιάζεται είναι ένα ιδιωτικό σχολείο στο οποίο:

1. Είχε αυστηρούς κανόνες.
2. Φορούσαν ποδιές.
3. Είχαν μόνο άντρες και κυρίως ηλικιωμένους καθηγητές.
4. Πήγαιναν εκδρομές συνήθως στην εξοχή.
5. Φοιτούσαν μόνο κορίτσια.

Η ΔΑΣΚΑΛΑ ΜΕ ΤΑ ΞΑΝΘΑ ΜΑΛΛΙΑ

Υπόθεση :

Η Μυρτώ Θεοδώρου είναι μία όμορφη δασκάλα που διορίζεται σε ένα απομακρυσμένο χωριό, την Κρυόβρυση, λίγο πριν ξεσπάσει ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος. Η νεαρή δασκάλα είναι γεμάτη αγάπη για το λειτούργημά της, αλλά και για τους μαθητές της. Με πρωτοποριακές ιδέες στην εκπαίδευση, αποφεύγει τις τιμωρίες και το ξύλο, παρότι στην αρχή τα πιτσιρίκια σκέφτονται διάφορα καψώνια. Τις μεθόδους της δεν εγκρίνουν οι γονείς με τις αναχρονιστικές αντιλήψεις. Το χωριό εναντιώνεται όταν η δασκάλα συνάπτει δεσμό με τον Στέφανο, γεωπόνο και γιο του προέδρου. Το ζευγάρι αποφασίζει να παντρευτεί στις 27 Οκτωβρίου 1940, στο τέλος του γλεντιού όμως, τα ξημερώματα της 28ης Οκτωβρίου ξεσπά ο πόλεμος και ο Στέφανος φεύγει για το μέτωπο. Τα νέα που φτάνουν είναι δυσάρεστα, καθώς ο άνδρας της Μυρτώς σκοτώνεται. Τα χρόνια της Κατοχής είναι πολύ δύσκολα και η νεαρή δασκάλα αφοσιώνεται στους μαθητές της, έχοντας φύλακα - άγγελο το συνάδελφό της Άγγελο, που έχει μετατεθεί στο χωριό για χάρη της. Με την απελευθέρωση και με τη σύμφωνη του πεθερού της, η Μυρτώ αποδέχεται την πρόταση του Άγγελου να παντρευτούν. Η επιστροφή του Στέφανου, που εντέλει δεν είχε πεθάνει αλλά νοσηλευόταν σε ιταλικό νοσοκομείο, δίνει στην ταινία το ευτυχισμένο τέλος.

Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά:

1. Δεν τιμωρεί τους μαθητές της με ξύλο, όπως συνηθιζόταν.
2. Ήταν δημιουργική και απελευθερωμένη.
3. Ασυνήθιστος τρόπος εκπαίδευσης, μη αποδεκτός από τους γονείς των μαθητών.

Ο ΡΟΖ ΓΑΤΟΣ

Υπόθεση:

Ο φιλόλογος Αρχιμήδης και ο γυμναστής Πάνος, συγκατοικούν και εργάζονται στο ίδιο Λύκειο. Ο πρώτος συντηρητικός και ντροπαλός, ο δεύτερος μοντέρνος και άνετος ξέρει να χαίρεται τη ζωή. Ο Πάνος προσπαθεί να παρασύρει τον Αρχιμήδη στο ρυθμό της δικής του ζωής αλλά αυτός μένει αμετάθετος στον τρόπο ζωής του... αλλά μόνο την ημέρα, γιατί το βράδυ υπνοβατεί και σα να 'ναι κάποιος άλλος κάνει έξαλλη ζωή. Έτσι, μη γνωρίζοντας τι κάνει τα βράδια, μπερδεύεται σε τρελές και κωμικές καταστάσεις...

Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά:

Ο φιλόλογος προσπαθεί να κάνει ένα σωστό μάθημα και κυρίως συντηρητικό, αλλά οι μαθητές του δεν συνεργάζονται ιδιαίτερα σ' αυτή την προσπάθεια. Σκέφτονται μόνο τη διασκέδαση και επιδιώκουν να φέρουν και τον καθηγητή της φιλολογίας με τα νερά τους.

Ομάδα 3^η

Συνεργαζόμενα μέλη: Αθανασόπουλος Γεώργιος, Βλαδίκια Σβιατοσλάβοφ, Μπερδέκλης Κωνσταντίνος

Η Εκπαίδευση στον Ελληνικό Κινηματογράφο
Τίτλος ταινίας : *Πατέρα κάτσε φρόνημα.*

ΠΑΙΖΟΥΝ: Λάμπρος Κωνσταντάρας, Αλέκος Τζανετάκος, Μίρκα Καλατζοπούλου, Γιώργος Μούτσιος, Σταύρος Ξενίδης, Δεσποίνα Στυλιανοπούλου, Μίτση Κωνστανταρά, Σασα Καστούρα, Αθηνόδωρος Προυσαλής, Αγγελα Γιουραντή, Νάσος Κεδρακάς κ.α.

ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ: Κώστας Καραγιάννης

ΠΑΡΑΓΩΓΟΣ: Καραγιάννης -- Καρατζόπουλος

ΣΕΝΑΡΙΟ: Λάκης Μιχαηλίδης, Γιώργος Κατσαμπής

ΜΟΥΣΙΚΗ: Γιώργος Ζαμπέτας

ΧΡ.ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ: 1967

Τα συμπεράσματα από την ταινία για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Αθήνα της δεκαετίας του 70' είναι τα εξής :

- Η εκπαίδευση στην Αθήνα του 70' ήταν επί πληρωμή.*
- Τα πανεπιστημιακά συγγράμματα ήταν επί πληρωμή.*

Ομάδα 4^η

Συνεργαζόμενα μέλη: Χονδρός Δημήτριος, Αργυρόπουλος
Χαράλαμπος, Αναγνωστόπουλος Νικόλαος

Το θέμα της έρευνας και η προβληματική του.

Η ομάδα του project στην οποία συμμετέχουμε έχει ως κύριο θέμα της το εκπαιδευτικό σύστημα μέσα από τον ελληνικό κινηματογράφο. Συγκεκριμένα το θέμα που αναλάβαμε ως υποομάδα ήταν ο ρόλος των καθηγητών και πως αυτός γίνεται φανερός μέσα από τις ταινίες με την πάροδο του χρόνου.

Οι δεκαετίες που μας απασχόλησαν ήταν από το 1950 έως και το 1990 κατά την διάρκεια των οποίων παρατηρήθηκαν έντονες αλλαγές στον τρόπο αντιμετώπισης των καθηγητών από τον κοινωνικό περίγυρο και το σχολικό περιβάλλον.

Ειδικότερα το ενδιαφέρον μας στράφηκε στα παρακάτω :

Στην ενδυμασία των καθηγητών και πως εξελίχθηκε από συντηρητική και αυστηρή όπως αρχικά ήταν σε πιο φιλελεύθερη και όχι τόσο καταπιεστική κυρίως στο τέλος των δεκαετιών που μελετήσαμε.

Στον τρόπο διδασκαλίας των καθηγητών όπως αυτός παρουσιάζεται μέσα από τις ταινίες και στον οποίο περιλαμβάνονται η συμπεριφορά των καθηγητών μέσα στον σχολικό χώρο αλλά και έξω από αυτόν, η διδακτική τους ικανότητα και αν αυτή συμβαδίζει με τις πνευματικές ανάγκες κάθε εποχής, οι διακρίσεις απέναντι στους μαθητές που αν και είναι ένα παρεξηγημένο φαινόμενο παρόλα αυτά παρατηρήθηκε σε διάφορες δεκαετίες, οι δωροδοκίες καθηγητών από γονείς μαθητών που όμως δεν υπήρχαν σε έντονο βαθμό.

Στην κοινωνική τους κατάσταση αλλά και στις σπουδές των καθηγητών και αν αυτές εναρμονίζονται με τις απαιτήσεις και τις ανάγκες κάθε δεκαετίας αλλά ακόμα και αν συμφωνούν με τα διαθέσιμα μέσα που διέθετε κάθε εποχή.

Σκοπός μας ήταν να ερευνήσουμε όλα τα παραπάνω και να δεισδύσουμε όσον το δυνατόν βαθύτερα γίνεται στις συνθήκες που επικρατούσαν στις σχολικές τάξεις ανά δεκαετία. Ακόμα ήταν απαραίτητο να διακρίνουμε τις διαφοροποιήσεις που αφορούσαν τους καθηγητές ανά εποχή και να καταγράψουμε τα συμπεράσματα μας σύμφωνα με τα στοιχεία που επεξεργαστήκαμε και τα δεδομένα που εξάγαμε.

Τρόπος που εργαστήκαμε.

Ο τρόπος εργασίας που ακολουθήθηκε από την ομάδα μας προκειμένου να οδηγηθούμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα και να εκπληρώσουμε τους στόχους μας, ήταν μεθοδικός και αποτελεσματικός και περιλαμβάνει μια σειρά ερευνητικών διαδικασιών συλλογής και εξεργασίας δεδομένων.

Αρχικά όπως είναι γνωστό παρακολουθήσαμε ομαδικά στο σχολείο στις 10/10/2012 την ταινία «Μάθε παιδί μου γράμματα» και καταγράψαμε τα στοιχεία της. Στη συνέχεια αποφασίσαμε να παρακολουθήσουμε ένα σύνολο ταινιών που ήταν επιτακτική ανάγκη να χρησιμοποιήσουμε για να παράγουμε τα τελικά προϊόντα της εργασίας μας. Αυτές οι ταινίες παρουσιάζονται παρακάτω:

« Το ξύλο βγήκε από τον παράδεισο » 1959

« Νόμος 4000 » 1962

« Χτυποκάρδια στο θρανίο» 1963

«Διαγωγή Μηδέν» 1949

Οι ταινίες του ελληνικού κινηματογράφου (παλιού και νέου) αποτυπώνουν διαχρονικά διάφορα πολιτισμικά στοιχεία της νεοελληνικής πραγματικότητας και αποκαλύπτουν τα ιδεολογήματα που εκλαϊκεύτηκαν για να καλύψουν τις ανάγκες της κάθε χρονικής στιγμής.

Οι ίδιες παραγωγές, όμως, αποτελούν και ιστορικές μαρτυρίες κατάλληλες για ποικίλες αναζητήσεις. Με αυτό το δεδομένο, επιλέχθηκαν τέσσερις ταινίες της τεσσαρακονταετίας 1950-1990 και μελετήθηκαν, με σκοπό να αναλυθεί ποιοτικά και ποσοτικά ο τρόπος με τον οποίο ο κινηματογράφος «είδε» το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Θέτοντας στο μικροσκόπιο αυτές τις ταινίες καταβλήθηκε προσπάθεια να απαντηθούν ερωτήματα του τύπου «ποια σημεία του εκπαιδευτικού συστήματος αναδεικνύονται», «πώς αντιμετωπίζονται οι διάφορες παράμετροί του», «είναι θετική ή αρνητική η κριτική που ασκείται», «ποιος είναι ο απώτερος σκοπός της κάθε προσέγγισης» κτλ.. Η ίδια η κινηματογραφική ταινία που για τον δημιουργό της αποτελεί καλλιτεχνικό προϊόν, γίνεται για τον μελετητή μια ιστορική πηγή ικανή να τον οδηγήσει στην ανακάλυψη της αλήθειας.

Με αυτό το σκεπτικό, επιχειρήσαμε την ανάγνωση-ανάλυση τεσσάρων ταινιών που ασχολούνται με το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Στόχος μας είναι να δείξουμε πώς ο παλιός και νέος ελληνικός κινηματογράφος κατέγραψε κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα τη σχολική πραγματικότητα και με ποιο τρόπο απέδωσε τα διάφορα στοιχεία της. Για να επιτευχθεί ο στόχος μας, εξετάσαμε τόσο το οπτικό όσο και το λεκτικό περιεχόμενο των επιλεγμένων ταινιών, αφού το πρώτο εξυπηρετεί στον εντοπισμό των σημείων ενδιαφέροντος του κάθε δημιουργού και το δεύτερο προσδιορίζει το ιδεολογικό στίγμα των ταινιών.

Τι παρουσιάζουν οι ταινίες

Το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα ξεκίνησε δύσκολα για τη χώρα μας που είχε πρόσφατα δοκιμαστεί από τη συμμετοχή της στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο, την κατοχή της από τα γερμανικά στρατεύματα και έναν ιδιαίτερα καταστροφικό εμφύλιο πόλεμο.

Επιστημονική ανεπάρκεια, ελλιπής παιδαγωγική κατάρτιση, οικονομική δυσπραγία, προβληματικές διαπροσωπικές σχέσεις, ασφυκτικός έλεγχος από τους ιεραρχικά ανωτέρους έκαναν τη ζωή των εκπαιδευτικών δύσκολη, ενώ βιοποριστικά προβλήματα, σωματικές ή ψυχολογικές ποινές και παροχή της γνώσης με ανιαρούς τρόπους ταλαιπωρούσαν τους μαθητές.

Συγχρόνως, έντονα πρακτικά προβλήματα επιδρούσαν αρνητικά στην καθημερινότητα και των δύο, συντελώντας στην αμαύρωση της εικόνας τους στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Και μέσα σε όλα αυτά, ξεπρόβαλλαν καθαρά τα βασικά ζητούμενα της σχολικής διαδικασίας: εξαιρετικά μεγάλη αυστηρότητα για τους εκπαιδευτικούς και απόλυτη συμμόρφωση στους κανόνες για τους μαθητές.

Μέχρι το 1950, ο ελληνικός κινηματογράφος δεν είχε αναπτύξει κάποια ιδιαίτερη θεματολογία, καθώς η παραγωγή του δεν ξεπερνούσε τις δέκα ταινίες τον χρόνο. Μία από τις ελάχιστες εκείνες ταινίες ήταν η αισθηματική κωμωδία «Διαγωγή μηδέν» των Μ. Γαζιάδη και Γ. Φιλίππου.

ΔΙΑΓΩΓΗ ΜΗΔΕΝ

Γυρίστηκε το 1949 και η πλοκή της εξελίσσεται στην επαρχία, όπου η εσωτερική μετανάστευση βρισκόταν τότε σε μεγάλη έξαρση και το ποσοστό αναλφαβητισμού ξεπερνούσε το 30% . Τίποτα από τα παραπάνω όμως, δεν θίγονται στην ταινία που δεν θέλει να προβληματίσει τον θεατή αλλά μάλλον να του δώσει την ψευδαίσθηση ότι όλα μπορούν να εξελιχθούν καλά εφόσον υπάρχει εμμονή σε βασικούς θεσμούς, όπως είναι η οικογένεια (η ταινία τελειώνει με τον γάμο της πρωταγωνίστριας) και η κοινωνική συναίνεση (η εύπορη πρωταγωνίστρια παντρεύεται έναν φτωχό ψαρά).

Η «Διαγωγή μηδέν» στηρίζεται πολύ σε ηθοποιούς με θεατρικές καταβολές (Ε. Λαμπέτη, Ν. Ηλιόπουλος, Λ. Κωνσταντάρας) και πραγματεύεται τον χωρίς ανταπόκριση έρωτα του καθηγητή ενός γυμνασίου θηλέων για την κόρη του δημάρχου και μαθήτριά του, καθώς και τις παράτολμες προσπάθειες που κάνει (όπως η μεταμφίεσή του σε γυναίκα) για να την κατακτήσει. Έτσι, έμφαση δίνεται στις ενέργειες του καθηγητή και τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας απέναντι στα συμβάντα (πρώτη εξελισσόμενη ιστορία) και η ζωή στο σχολείο αποτελεί μία δευτέρα εξελισσόμενη ιστορία.

Σ' αυτή τη δεύτερη ιστορία πάντως, γίνονται λεκτικές νύξεις στην επιστημονική ανεπάρκεια των εκπαιδευτικών και τη χρόνια αδιοριστία που αξιολογείται ως το βασικότερο πρόβλημα του κλάδου (χαρακτηριστική είναι η σκηνή με τη συνομιλία «δασκάλας»-βουλευτή). Επίσης, οι ντόπιοι σχολιάζουν τους καθηγητές ως προς τη στάση και τη συμπεριφορά τους έξω από το σχολείο, όχι όμως το τι συμβαίνει ενδοσχολικά.

[1] [Διαγωγή μηδέν \(1949\)](https://www.youtube.com/watch?v=wZoZ4K0wI3Y) - YouTube (www.youtube.com/watch?v=wZoZ4K0wI3Y)

Φωτογραφίες από την ταινία

Η δεκαετία του 1960 που ακολούθησε, έχει να επιδείξει μία σειρά οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών διεργασιών και ανακατατάξεων. Η μαζική μετανάστευση εργατικού δυναμικού στο εξωτερικό, η λειτουργία μικρών οικογενειακών μονάδων παραγωγής, η ανάδυση της κοινωνικής τάξης των μικροαστών-νεόπλουτων είναι μερικές από αυτές .

Μέσα σ' ένα τέτοιο κλίμα, ο εκπαιδευτικός κόσμος συνέχιζε να διακατέχεται από προβλήματα. Μετά ήρθαν οι εκδηλώσεις «τεντιμποϊσμού» των νεολαίων και η άμεση πάταξή τους από την αστυνομία μέσω του Νόμου 4000 (1959), ενώ πολλές εντάσεις προκλήθηκαν και στο τέλος του 1962, όταν ξέσπασαν μαθητικές κινητοποιήσεις και μια απεργία καθηγητών με αίτημα την αύξηση των εκπαιδευτικών κονδυλίων.

Η στάση του καθενός τον κατατάσσει στους «συντηρητικούς» (για τους οποίους το καθηγητικό επάγγελμα είναι απλώς απασχόληση απαραίτητη για τα προς το ζην), τους «προοδευτικούς» (που θεωρούν το επάγγελμά τους λειτούργημα και του αφιερώνουν μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου τους) ή τους «αδιάφορους».

Η κάθε κατηγορία συμπαθεί διαφορετικούς τύπους μαθητριών. Οι «συντηρητικοί» διάκινται ευνοϊκά απέναντι στις φρόνιμες και υποταχτικές αντιμετωπίζοντας μεροληπτικά τις υπόλοιπες, ενώ οι «προοδευτικοί» συμπαθούν τόσο τις αδύνατες και φτωχές όσο και τις έξυπνες και «επαναστάτριες». Ανώτατος άρχων του σχολείου είναι ο γυμνασιάρχης, γύρω από τον οποίο συγκεντρώνεται ένας κύκλος καθηγητών που τον υποστηρίζει σε όλες του τις επιλογές. Αυτοί ανήκουν στην κατηγορία των «συντηρητικών», ενώ οι «προοδευτικοί» συχνά αντιδρούν στις αποφάσεις του. Η διαφορετικότητα των καθηγητών αντανακλάται και στη μέθοδο διδασκαλίας τους. Οι «συντηρητικοί» δεν αμφισβητούν την ορθότητα της

αποστήθισης, σε αντίθεση με τους «προοδευτικούς» που θέλουν τον καθηγητή σε ρόλο συντονιστή και τις μαθήτριες να δουλεύουν ομαδικά κάνοντας χρήση της δημοτικής γλώσσας. Οι τελευταίες, πάντως, έχουν παράπονα από τους περισσότερους καθηγητές και τους χρεώνουν την πλήξη τους.

Όσο για τον ελληνικό κινηματογράφο, ο οποίος προέβαλε τότε ένα μεγάλο αριθμό ταινιών, έκανε αναφορές στην εκπαίδευση τόσο στα κοινωνικά δράματα όσο και τις φαρσοκωμωδίες.

Στα κοινωνικά δράματα ανήκει ο «Νόμος 4000» του Γ. Δαλιανίδη (1962). Εδώ η εκπαιδευτική διαδικασία επηρεάζει άμεσα την καθημερινότητα της βασικής ομάδας αναφοράς, μιας παρέας νεολαίων που ζουν στην πρωτεύουσα και κινούνται στο πνεύμα αμφισβήτησης της δεκαετίας του '60.

Ο χώρος όπου διαδραματίζονται αρκετές σκηνές είναι το οκτατάξιο γυμνάσιο αρρένων της παραπάνω παρέας, ενώ γίνονται και αναφορές στο γειτονικό γυμνάσιο θηλέων. Έτσι και αρκετές πληροφορίες συλλέγουμε για το εκπαιδευτικό δίκτυο και ευκρινώς καταγράφεται η διδακτική πράξη. Εκεί που η ταινία επιμένει περισσότερο όμως, είναι η έννοια της (εντός και εκτός του σχολικού χώρου) πειθαρχίας με το επηρεασμένο από τις χολιγουντιανές ταινίες μοτίβο της νεανικής παρανομίας, αλλά και οι διαπροσωπικές σχέσεις εκπαιδευτικών με μαθητές ή μαθητών μεταξύ τους οι οποίες επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις συμπεριφορές και των δύο πλευρών.

ΝΟΜΟΣ 4000

Φωτογραφίες από την ταινία

Μία φαρσοκωμωδία εκπροσωπεί τη δεύτερη κατηγορία ταινιών που αναφέρονται στην εκπαίδευση. Πρόκειται για τα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» (1964) που γυρίστηκαν στα ελληνικά και στα τουρκικά και συγκέντρωσαν τη μεγάλη αποδοχή του κινηματογράφου κοινού.

Αποτελούν τη συνέχεια της δίδυμης ταινίας του 1960 «Το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο» και παρουσιάζουν με περισσή απλοϊκότητα και αφέλεια την ανέμελη ζωή και τις συμπεριφορές των μαθητριών στο ιδιωτικό γυμνάσιο μιας μεγαλοαστικής περιοχής της Αθήνας. Τα στερεότυπα διατηρούνται, η διαφορετικότητα ωστόσο, είναι εμφανής σε σχέση με το μικροαστικό περιβάλλον της προηγούμενης ταινίας.

Χαρακτηριστική είναι, λόγου χάρη, η μιζέρια και η έλλειψη αποφασιστικότητας που αποπνέουν τα λόγια των εκπαιδευτικών

Δ. Παπαγιανόπουλου και Δ. Νικολαΐδη όσο και του φοιτητή και μελλοντικού εκπαιδευτικού Γ. Κωνσταντίνου. Οι μαθήτριες πάλι, οι οποίες παρουσιάζονται ως φορείς αναστάτωσης που χρειάζονται σωφρονισμό από τον ανδροκρατούμενο καθηγητικό σύλλογο, μπορούν κάλλιστα να αποτελέσουν αντίβαρο στο νέο εκείνο τον καιρό αίτημα της γυναικείας χειραφέτησης. Η δε επιλογή της ηρωίδας να εγκαταλείψει το σχολείο και να επιστρέψει στη συζυγική εστία (άρα να μη ριψοκινδυνέψει την πολυτελή ζωή της) μεταβάλλει το σχολείο και τη μόρφωση σε καπρίτσιο για τα κορίτσια της αστικής τάξης.

Η χωροταξική διάρθρωση (παρόμοια με εκείνη του «Ξύλου βγήκε από τον Παράδεισο») που είναι ενδεικτική των σχέσεων μαθητή-καθηγητή, είναι νομικά προκαθορισμένη:

- η έδρα είναι υπερυψωμένη, ενδεικτικό της υπεροχής του καθηγητή, με τα βιβλία δεξιά και αριστερά
- και τα αγάλματα αρχαίων και τα εικονίσματα του Χριστού και του Βασιλιά να ενισχύουν την εξουσία του.

Ενδεικτικό της αλλαγής, ο σύλλογος αποφασίζει ομόφωνα χωρίς να διατάξει ο διευθυντής. Αντανακλάται ακόμη, η σημαντικότητα κοινωνική και επαγγελματική, του απολυτηρίου της 8ης. Υπάρχει το άγχος των μαθητριών για τις εξετάσεις (όπως και στο «Ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο»). Η αστυνόμευση, εν τούτοις, των μαθητριών και εκτός σχολικού κτιρίου θεωρείται εύλογη, ενώ η διάκριση των δύο φύλων ως προς την αγωγή τους καλά κρατεί. Οι μαθήτριες, πάντως, γενικά κινούνται με μία μεγαλύτερη άνεση ενώ η πρόταση του καθηγητή της μαθήτριας για έναν φροντιστή ίσως σημαίνει το άνοιγμα του σχολείου σε «εξωσχολικούς» φορείς. Αν και η κοινωνική αξία του επαγγέλματος του δασκάλου παραμένει υψηλή εν τούτοις το επάγγελμα του γιατρού βρίσκεται υψηλότερα, δεδομένου των υποκλίσεων των καθηγητών στο γιατρό.

[Νόμος 4000 - Τεντιμποϊσμός - YouTube](#)

[Νόμος 4000 \(Full\) - YouTube](#)

ΧΤΥΠΟΚΑΡΔΙΑ ΣΤΟ ΘΡΑΝΙΟ [1]

φωτογραφίες από την ταινία

ΤΟ ΞΥΛΟ ΒΗΚΕ ΑΠ' ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ [2]

Φωτογραφίες από την ταινία

Η αυταρχικότητα του κράτους και η γραφειοκρατία εξακολουθούν να δεσποζουν. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν λόγο για τα εκπαιδευτικά δρώμενα.

Όλο το εκπαιδευτικό πλαίσιο της εποχής αποτυπώνεται στην ταινία αυτή. Βρισκόμαστε σε ένα ιδιωτικό σχολείο σε καλή περιοχή, άρα η καθημερινότητα είναι εξ ορισμού σε ένα ανώτερο επίπεδο συγκριτικά με ένα δημόσιο κάποιας φτωχής γειτονιάς, όπως άλλωστε επισημαίνει και ο φιλόλογος (Δημ. Παπαμιχαήλ) συγκρίνοντας τις άριστες εκπαιδευτικές συνθήκες που απολαμβάνουν οι μαθήτριες και το υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδό τους σε αντίθεση με εκείνο των νυχτερινών σχολείων. Ο βαθμός ορατότητας είναι αυξημένος για τους καθηγητές, οι οποίοι μπορούν να παρακολουθούν κάθε κίνηση των μαθητριών, ενώ όταν αργότερα τα πράγματα επανέρχονται στην τάξη, τα οποία επαναφέρει ο καθηγητής -ένας άντρας, φύλο-σύμβολο της λογικής, του σωστού ηθικά και του πρέποντος- η περατότητα του χώρου των εκπαιδευτικών περιορίζεται σε αντίθεση με την αρχή, αποδεικνύοντας, έτσι, το κύρος του διδακτικού προσωπικού.

Η σωματική ποινή που βλέπουμε στην ταινία καθώς και οι άλλες τιμωρίες (αντιγραφή κειμένου, αποβολή από την τάξη, κ.α.) είναι αντιπροσωπευτικές της εποχής και κοινωνικά και νομοθετικά κατοχυρωμένες, το γλωσσικό ζήτημα, επίσης είναι παρόν: οι εκπαιδευτικοί - οι μορφωμένοι χρησιμοποιούν την καθαρεύουσα ενώ οι μαθήτριες, με τις οποίες ταυτίζεται ο λαός, τη δημοτική. Η ενδυματολογική ομοιομορφία με σεμνές ενδυμασίες που αντικατοπτρίζεται στην οθόνη ήταν νομοθετικά κατοχυρωμένη.

Η κοροϊδία και το σκασιαρχείο που προβάλλονται ως τρόποι αμφισβήτησης του καθηγητικού κατεστημένου αποδεικνύουν τον αυταρχισμό του συστήματος, γι' αυτό και άλλωστε ο Αριστοφάνης, όπως εξηγεί ο διευθυντής, δεν έχει θέση στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Το κάπνισμα απαγορεύεται εντός του σχολείου ενώ και εκτός αυτού λογοκρίνεται, η υπόκλιση επίσης, είναι επιβεβλημένη.

Ο όλος διχασμός των διδασκόντων για τη χρήση ή μη του χαστουκιού απεικονίζει το διχασμό που ένιωθε ο εκπαιδευτικός κόσμος τότε καθώς, από τη μία πλευρά, έρχονταν τα «ευρωπαϊκά» μηνύματα, επηρεασμένα από την πίστη πως το παιδί είναι ο φορέας της ζωής και του μέλλοντος, που διαμορφώθηκαν μετά τον αιματηρό Β' παγκόσμιο , και από την άλλη, οι παραδοσιακές μέθοδοι.

Αναφορικά με την αντίληψη για τη γνώση είναι εμφανές πως αυτή δεν αντιμετωπίζεται ως κάτι που έχει χρηστική αξία αλλά ως κάτι άχρηστο και προς απομνημόνευση. Ας μη ξεχνάμε άλλωστε πως η γνώση παράγεται έξω από τη σχολική τάξη και η μεταφορά της μέσα σε αυτή χαρακτηρίζεται από μια έντονη ομοιομορφία που δε λαμβάνει υπόψη της τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όχι μόνο των μαθητών αλλά και του σχολείου.

Η μετέπειτα αξιοποίηση της κοινωνιολογίας και της κοινωνιολογίας της γνώσης φώτισε τη σημαντικότητα της σχέσης αυτής. Τα

χαρακτηριστικά παιχνίδια των μαθητριών να αργοπορήσουν το μάθημα είναι ενδεικτικά της σχέσης τους με τη μαθησιακή διαδικασία.

[1] [ΝΑΥΣΙΚΑ / ΧΩΡΕΥΕ ΤΟΥΙΣΤ - ΧΤΥΠΟΚΑΡΔΙΑ ΣΤΟ ΘΡΑΝΙΟ - YouTube](#)

[ΧΤΥΠΟΚΑΡΔΙΑ ΣΤΟ ΘΡΑΝΙΟ - ΑΛΙΚΗ & ΔΗΜΗΤΡΗΣ - YouTube](#)

[ΧΤΥΠΟΚΑΡΔΙΑ ΣΤΟ ΘΡΑΝΙΟ - ΑΛΙΚΗ & ΔΗΜΗΤΡΗΣ \(ΤΕΛΟΣ ...\)](#)

[2] [Το ξύλο βγήκε απ' τον Παράδεισο - YouTube](#)

[ΤΟ ΞΥΛΟ ΒΓΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ - ΧΑΣΤΟΥΚΙΑ - YouTube](#)

ΜΑΘΕ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η ταινία του Θ. Μαραγκού «Μάθε παιδί μου, γράμματα» γυρίστηκε το 1981. Η υπόθεση της ταινίας διαδραματίζεται σε μια ορεινή κωμόπολη της Αρκαδίας, όπου ένα ζευγάρι φιλόλογων (Β. Διαμαντόπουλος, Α. Ματζουράνη) προσπαθεί να κρατήσει ανοικτό το τοπικό δευτεροβάθμιο σχολείο που κινδυνεύει να κλείσει από έλλειψη μαθητών. Ο σύζυγος είναι ο διευθυντής, ένας φιλόλογος παλαιών αρχών κοντά στα 60, ο οποίος – διορισμένος κατά τη δεκαετία του '40– έχει βιώσει τους δύο πολέμους και τη σκληρή μετεμφυλιακή περίοδο. Η δεύτερη σύζυγός του, λίγο πάνω από τα 40, έχει ξεκινήσει την καριέρα της στα χρόνια της μεταρρύθμισης του 1964 και προσπαθεί να φέρει έναν αέρα ανανέωσης στη σχολική ζωή. Παρότι λοιπόν, στον επαγγελματικό τους χώρο ζουν τα ίδια γεγονότα, η διαφορετικότητα των βιωμάτων καθορίζει τη γενικότερη οπτική τους και τους οδηγεί στη σύγκρουση που θα αναδείξει νικητή το καινούργιο σε βάρος της παράδοσης.

Στην ταινία το εκπαιδευτικό σύστημα χρησιμοποιείται ως αφορμή προκειμένου να ξεκινήσει μια ευρύτερη διερεύνηση προβλημάτων/ αιτημάτων, τα οποία, εκτός από ατομικά (των ηρώων), είναι και συλλογικά (βλέπε την περίπτωση του μεγάλου γιου του ήρωα (Κ. Τσάκωνας) που έρχεται από το εξωτερικό με πολλά προσόντα αλλά μένει άνεργος εξαιτίας της αδιαφορίας και της διαφθοράς της κοινωνίας ή του μικρότερου γιου (Ν. Καλογερόπουλος), μαθητή του Λυκείου, που διαφωνεί με τον αυταρχισμό του εκπαιδευτικού συστήματος). Αν λάβουμε μάλιστα υπόψη μας ότι ο κινηματογράφος επηρεάζεται από τις τάσεις της κοινωνίας που τον δημιουργεί, μπορούμε να πούμε ότι η εποχή –λίγο μετά τη λεγόμενη «Μεταρρύθμιση του 1976» και την επιβολή της δημοτικής γλώσσας στη διδασκαλία– προσφερόταν για κάτι τέτοιο.

Φωτογραφίες από την ταινία

[1] [ΜΑΘΕ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΑ-Ο ΣΓΟΥΡΟΜΑΛΛΗΣ ΓΥΡΙΣΕ ...](#)

[Mathe paidi mou grammata \(6 xronia sto dimotiko...\) - YouTube](#)

ΤΙ ΜΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΑΙΝΙΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

Ειδικότητα

Σε όλες τις ταινίες εμφανίζεται ένας ή περισσότεροι εκπαιδευτικοί, στη «Διαγωγή μηδέν» και το «Μάθε, παιδί μου, γράμματα» μάλιστα, κρατούν τους πρωταγωνιστικούς ρόλους. Όταν οι δημιουργοί ασχολούνται με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση («Διαγωγή μηδέν», «Νόμος 4000», «Χτυποκάρδια στο θρανίο», «Μάθε, παιδί μου, γράμματα») οι εκπαιδευτικοί είναι κυρίως φιλόλογοι. Οι εκπαιδευτικοί καλύπτουν πολλά και διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και έρχονται πάρα πολλές διδακτικές ώρες σε επαφή με τους μαθητές. Ακολουθούν ως «δεύτεροι τη τάξει» οι μαθηματικοί σε δύο ταινίες («Χτυποκάρδια στο θρανίο»), ενώ η παρουσία καθηγητών άλλων ειδικοτήτων είναι επουσιώδης και απλώς εξυπηρετεί στο να εξελιχθεί ο μύθος, όπως συμβαίνει, λόγου χάρη, με τον θεολόγο-ιερέα του «Μάθε, παιδί μου, γράμματα» και, σε πολύ μικρότερο βαθμό, με τον ο γυμναστή στα «Χτυποκάρδια στο θρανίο».

Εμφάνιση-οικονομική κατάσταση

Οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζονται με περιποιημένη εξωτερική εμφάνιση και με μια κοκεταρία που κάποτε φτάνει στην υπερβολή

(«Διαγωγή μηδέν»). Ωστόσο, οι δημιουργοί δεν αγνοούν το γεγονός ότι ο κλάδος της εκπαίδευσης μαστίζεται από οικονομικά προβλήματα και το προβάλλουν ποικιλοτρόπως. Στη «Διαγωγή μηδέν», λόγω χάρη, ο εκπαιδευτικός λόγω της οικονομικής δυσπραγίας από τη μακροχρόνια αδιοριστία του οδηγείται στο γραφείο του τοπικού βουλευτή, στα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» διακωμωδούνται τα τεχνάσματα τριών καθηγητών για να αποφύγουν να κεράσουν έναν καφέ στο γυμνασιάρχη τους, ενώ στο «Μάθε, παιδί μου, γράμματα» η οικονομική κατάσταση του γυμνασιάρχη αντικατοπτρίζεται στο ετοιμόρροπο από τους σεισμούς σπίτι του.

Ιεραρχία

Η ιεραρχία στην εκπαίδευση ενδιαφέρει επίσης τους δημιουργούς. Σε τρεις ταινίες («Νόμος 4000», «Χτυποκάρδια στο θρανίο», «Μάθε, παιδί μου, γράμματα») εστιάζουν τον φακό τους στο γραφείο της διεύθυνσης του σχολείου, την οποία όμως κρατούν κατά κανόνα άνδρες. Μοναδική περίπτωση γυναίκας διευθύντριας βλέπουμε στη «Διαγωγή μηδέν», η φιγούρα της όμως, μόνο γέλιο μπορεί να προκαλέσει.

Σχέση με τοπική κοινωνία

Οι πέντε από τους έξι δημιουργούς βγάζουν τον εκπαιδευτικό από τον σχολικό χώρο και προσπαθούν να αναπαραστήσουν τη σχέση του με την τοπική κοινωνία. Οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζονται να συγχρωτίζονται με τους γονείς ή τους κηδεμόνες των μαθητών, σπανίως όμως υπό ομαλές συνθήκες. Τόσο στο «Νόμο 4000» και τα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» όσο και στο «Μάθε, παιδί μου, γράμματα» οι εκπαιδευτικοί καλούν τους γονείς-κηδεμόνες των μαθητών για να τους ενημερώσουν για τη συμπεριφορά των παιδιών τους (κλοπή γραπτών στην πρώτη, παράνομο «ραντεβού» σε ζαχαροπλαστείο στην ταινία «Χτυποκάρδια στο θρανίο», απείθεια σε καθηγητική εντολή στην ταινία «Το ξύλο βγήκε απ' τον παράδεισο»). Πολύ λιγότερο αναπαρίσταται η σχέση του εκπαιδευτικών με τις αρχές του τόπου (βουλευτές, δήμαρχος, αστυνομικός διοικητής) μόνο όμως στην επαρχία («Διαγωγή μηδέν», «Μάθε, παιδί μου, γράμματα»).

Αξιολόγηση

Στο «Νόμο 4000», τα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» οι εκπαιδευτικοί εξετάζουν τα παιδιά προφορικά. Όρθιοι στον πίνακα οι μαθητές της πρώτης ταινίας, όρθιες, αλλά στο θρανίο τους, οι μαθήτριες της δεύτερης ταινίας. Και στις τρεις περιπτώσεις ο εκπαιδευτικός εξετάζει τους μαθητές με βάση το βαθμολογικό «κατάλογο». Ακόμα οι διδάσκοντες εξετάζουν τα παιδιά γραπτά και συγκεκριμένα στην Έκθεση σε θέμα που ο καθηγητής έχει

γράφει στον πίνακα («Μάθε, παιδί μου, γράμματα»), ενώ παίρνουν μέρος στις απολυτήριες εξετάσεις («Νόμος 4000»). Τη λύση στην κακή μαθητική επίδοση, τέλος, τη δίνει συνήθως ένας «προγυμναστής»: πρώην μαθητής του σχολείου και νυν φοιτητής στα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» ή μέλος του καθηγητικού συλλόγου στο «Μάθε, παιδί μου, γράμματα».

Πειθαρχία

Η μαθητική πειθαρχία είναι ένα θέμα που δαλεάζει εξαιρετικά τους δημιουργούς και παρουσιάζεται στις πέντε από τις έξι ταινίες. Τα είδη της απειθαρχίας ποικίλουν: βλέπουμε τα παιδιάστικα αστεία των μαθητριών που δυσκολεύουν τη διεξαγωγή του μαθήματος στη «Διαγωγή μηδέν», το σκίτσο του καθηγητή που διακινείται στην αίθουσα κατά την ώρα της παράδοσης αλλά και το «γιαούρτωμα» του ίδιου στο «Νόμο 4000», μυρμήγκια να τοποθετούνται στις τσέπες των εκπαιδευτικών και την τάξη να μετατρέπεται σε αίθουσα χορού στα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» ή τους μαθητές να εξεγείρονται στο «καθηγητικό κατεστημένο» στο «Μάθε, παιδί μου, γράμματα». Ανάλογη ποικιλία ωστόσο, δεν υπάρχει στην πάταξη αυτής της απειθαρχίας, αφού οι ποινές που επιβάλλουν οι καθηγητές λίγο ως πολύ είναι κοινές σε ενδοσχολικό επίπεδο: πολλαπλή αντιγραφή κειμένων, παραμονή στο σχολείο μετά το τέλος του μαθήματος, ενημέρωση γονέων, αποβολή και, πάνω απ' όλα, χειροδικία, η οποία κυριολεκτικά καθαγιάζεται από τους περισσότερους δημιουργούς. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η σκηνή της δημόσιας διαπόμπευσης μαθητή στο «Νόμο 4000».

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Μαθήματα

Σε όλες τις ταινίες υπάρχει αναπαράσταση της διδακτικής πράξης. Τη μερίδα του λέοντος διεκδικούν οι φιλόλογοι με το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών («Νόμος 4000», «Χτυποκάρδια στο θρανίο», «Μάθε, παιδί μου, γράμματα»), πράγμα που δεν ξενίζει κανέναν, εάν σκεφτούμε τον κλασικό τρόπο χαρακτήρα της παιδείας μας. Όσον αφορά στα υπόλοιπα μαθήματα, σε δύο ταινίες («Νόμος 4000», «Χτυποκάρδια στο θρανίο») παρατηρούμε εκπαιδευτικούς να διδάσκουν γυμναστική με προφανή επιδίωξη να δοθεί μία ανάλαφρη διάσταση, τα παιδιά γράφουν Έκθεση στο «Μάθε, παιδί μου, γράμματα» αποκλειστικά και μόνο για την εξέλιξη του μύθου, ενώ σε μία ακόμη ταινία («Διαγωγή μηδέν») βλέπουμε τους καθηγητές να διδάσκουν Ιστορία, σε θεματική ενότητα που αρμόζει βέβαια στο τότε πολιτικό κλίμα.

Μέθοδος διδασκαλίας

Παντού παρουσιάζεται να κυριαρχεί ο «από καθέδρας» διδασκαλικός μονόλογος των καθηγητών, για τον οποίο δεν εγείρονται ενστάσεις από τους δημιουργούς. Μοναδική εξαίρεση το «Μάθε, παιδί μου, γράμματα». Εκεί ο δημιουργός προσαρμόζεται στο αίτημα των καιρών και διαφοροποιείται εν μέρει, παρουσιάζοντας τον διάλογο καθηγήτριας-μαθητών, μία διαδικασία που φαίνεται πως και ο ίδιος αποδέχεται.

Διδακτικά μέσα

Τα διδακτικά μέσα που έχουν στην ευχέρειά τους οι εκπαιδευτικοί είναι ενδεικτικά του πόσο λίγο διαφοροποιήθηκαν τα πράγματα την περίοδο 1950-1990. Σε όλες τις ταινίες οι διδάσκοντες έχουν στην διάθεσή τους έναν χάρτη (κυρίως γεωγραφικό, σπάνια ανθρωπολογικό αλλά ποτέ ιστορικό) ο οποίος είναι τοποθετημένος στον τοίχο αλλά και μία υδρόγειο σφαίρα επάνω στην έδρα τους.

Εποπτεία διδακτικής πράξης

Οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν με περισσότερη ή λιγότερη επιτυχία να διατηρήσουν τον έλεγχο της τάξης. Επιπλέον είναι συχνό φαινόμενο να ασκείται εποπτεία από τον επιστάτη του σχολείου, του οποίου η γραφική φιγούρα κοσμεί τις ταινίες «Διαγωγή μηδέν», «Χτυποκάρδια στο θρανίο» και «Μάθε, παιδί μου, γράμματα».

Οι ταινίες αυτές έχουν σίγουρα διαφορές. Άλλες υπήρξαν πολύ εμπορικές και άλλες όχι τόσο. Αλλού η σχολική ατμόσφαιρα μονοπωλεί το ενδιαφέρον των σεναριογράφων και αλλού αποτελεί δευτερεύοντα παράγοντα. Παρόλα αυτά, στις περισσότερες το οπτικό περιεχόμενο παρουσιάζει κοινοτυπίες. Όσο για την ιδεολογική τους κατεύθυνση, φαίνεται ότι καθορίζεται από το ιστορικό περιβάλλον των χρονικών περιόδων στις οποίες τα εκπαιδευτικά δρώμενα εξελίσσονται.

Η «Διαγωγή μηδέν», λόγου χάρη, αποβλέπει στην απλοϊκή και ανώδυνη αναπαράσταση μιας πραγματικότητας που δεν έχει καθόλου να κάνει με τα όσα είχαν προηγηθεί στην Ελλάδα.

Ο «Νόμος 4000» πάλι, φέρνει στην επιφάνεια μερικά από τα καιρία τότε προβλήματα της εκπαίδευσης, αλλά δεν ενδιαφέρεται να συσχετίσει τις αιτίες τους με τις γενικότερες πολιτικοκοινωνικές συνθήκες.

Για τα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» βασικός προορισμός είναι η ψυχαγωγία του θεατή και αυτό επιτυγχάνεται μέσω της αναπαράστασης

μιας πραγματικότητας που δεν γεννά προβληματισμό και δίνει την ψευδαίσθηση ότι όλα τελειώνουν πάντοτε κατ' ευχήν, ενώ

το «Μάθε, παιδί μου, γράμματα» διακατέχεται από το δημοκρατικό αίσθημα της δεκαετίας του '80 και χρησιμοποιεί μεν τα κινηματογραφικά μοτίβα παλαιότερων περιόδων, προσπαθεί όμως να απομυθοποιήσει την ωραιοποιημένη μέχρι τότε εικόνα της πραγματικότητας.

Τέλος γίνεται φανερό ότι οι δημιουργοί προσπάθησαν να αποτυπώσουν με τον καλύτερο τρόπο την πραγματικότητα κάθε εποχής μέσα από τις ταινίες τους. Ωστόσο δεν μπορούμε να είμαστε ποτέ σίγουροι ότι οι καταστάσεις που παρουσιάζονται στις ταινίες ανταποκρίνουν με λεπτομέρεια κάθε εποχή.

Τα συμπεράσματα και την κριτική τοποθέτηση της ομάδας

Μέσα από τις ερευνητικές διαδικασίες και την συνεχή επεξεργασία των δεδομένων από την ομάδα έγινε η διεξαγωγή συγκεκριμένων συμπερασμάτων που αφορούν την συμπεριφορά και γενικότερα την συνολική εικόνα των καθηγητών με την πάροδο του χρόνου . Με την τοποθέτηση των πληροφοριών σε χρονολογική σειρά οδηγηθήκαμε στην δημιουργία μιας ξεκάθαρης εικόνας των καθηγητών ανά δεκαετία. Ακόμα στις πληροφορίες που διεξάγαμε συμπεριλάβαμε και την κριτική τοποθέτηση της ομάδας όπως συγκεντρώνεται παρακάτω, ώστε να οδηγηθούμε στο αποδεκτό αποτέλεσμα.

Δεκαετία ' 50 :

Σε αυτή την δεκαετία γενικότερα το εκπαιδευτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από αυστηρότητα και πειθαρχία. Οι καθηγητές αρκούσαν στην λιτή προφορική παράδοση χωρίς την χρήση άλλων μέσων για να κάνουν κατανοητό το μάθημα στους μαθητές. Απαιτούσαν στείρα αποστήθιση και συνέπεια και όποιος δεν υπάκουγε σε αυτό το σύστημα εκμάθησης απλά τιμωρούνταν παραδειγματικά . Σύνηθες φαινόμενο ήταν η άσκηση βίας μέσω του λεγόμενου " βούρδουλα " , ο οποίος αποτελούσε τον φόβο όλων των μαθητών. Τα μαθήματα που διδάσκονταν ήταν τα βασικά : Ιστορία , Ανάγνωση , Γραφή , Αριθμητική και από τον ίδιο πολλές φορές καθηγητή. Ακόμα στο πλαίσιο της σχολικής χρονιάς πραγματοποιούνταν και σχολικές εκδρομές και εκδηλώσεις οι οποίες όμως ήταν ελάχιστες.

Παρατηρούμε ότι αυτήν την εποχή το σχολείο αποτελούσε μέσο μετάδοσης των βασικών γνώσεων χωρίς να επικεντρώνει το ενδιαφέρον των μαθητών σε άλλους τομείς δραστηριοτήτων. Το επίπεδο γνώσεων ήταν αρκετά χαμηλό και ουσιαστικά ο ρόλος των καθηγητών ήταν ασήμαντος. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν παρείχε την δυνατότητα στους καθηγητές για κάτι διαφορετικό αλλά μονό τους περιόριζε στην διδασκαλία των βασικών γνώσεων σε όλα τα μαθήματα. Αυτός ίσως είναι και ο λόγος που χαρακτηρίζεται αυστηρό, σοβαρό και ομολογουμένως τυποποιημένο χωρίς προοπτικές για εξέλιξη.

Δεκαετία ` 60 – ` 70 :

Το εκπαιδευτικό σύστημα στις δεκαετίες του ` 60 – ` 70 δεν μπορούμε να πούμε ότι χαρακτηρίζεται από πρωτόγνωρες αλλαγές όσον αφορά την συμπεριφορά των καθηγητών. Οι εκπαιδευτικοί από αυθεντίες που παρουσιάζονταν , αρχίζουν να αποκτούν μια πιο αγαπητή μορφή προς τους μαθητές και με λίγο πιο απελευθερωμένες ιδέες. Αλλά όμως πάλι στηρίζονταν στον παραδοσιακό τρόπο εκπαίδευσης που επικρατούσε στις προηγούμενες δεκαετίες . Αυτό προφανώς είναι φυσικό επακόλουθο της πολιτικής και της οικονομικής κατάστασης της εποχής. Έχοντας ως διδασκόμενα μαθήματα τα κλασσικά : Ν. Γλώσσα , Μαθηματικά , Αρχαία , Φυσική , Ιστορία σε συνδυασμό με την χρήση κάποιων εποπτικών μέσων το μάθημα γινόταν πιο ευχάριστο και ελκυστικό και για τους καθηγητές και για τους διδασκόμενους. Η άσκηση βίας παρατηρείται σε λιγότερο βαθμό και λειτουργεί ως φαινομενικό κατάλοιπο προηγούμενων δεκαετιών. Τέλος γίνεται αντιληπτό ότι οι δεκαετίες αυτές αποτελούν ένα μεταβατικό στάδιο για την εξέλιξη της εκπαίδευσης καθώς αρχίζουν να παρουσιάζουν το σχολείο ως μικρές μαθητικές κοινότητες που εξοπλίζουν τους μαθητές με χρήσιμα εφόδια για το μέλλον , όχι όμως ακόμα στον ανώτερο βαθμό.

Δεκαετία ` 80 – ` 90 :

Στις δεκαετίες αυτές οι καθηγητές παύουν να χαρακτηρίζονται ως αυθεντίες και σεβάσμια πρόσωπα. Σε αυτήν την περίοδο έχουν αλλάξει αρκετά πράγματα στον τρόπο διδασκαλίας και αξιολόγησης των καθηγητών σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες. Οι ίδιοι διεξάγουν το μάθημα με προφορική παράδοση αλλά ταυτόχρονα χρησιμοποιούν εποπτικά μέσα (π.χ. Χάρτες , προσομοιώματα) και βοηθούν τον μαθητή να κατανοήσει το μάθημα χωρίς την ανάγκη της λεγόμενης " παπαγαλίας ". Οι περισσότεροι από τους καθηγητές έχουν απελευθερωμένες ιδέες σχετικά με τον τρόπο

διδασκαλίας και πλέον καταργούνται κάποιες αυταρχικές συνήθειες του παρελθόντος όπως ήταν η άσκηση βίας εναντίον των μαθητών. Οι μαθητές διδάσκονται μια ποικιλία μαθημάτων : Οικοκυρικά , Καλλιτεχνικά , Κοινωνιολογία , Γαλλικά πέρα από τα βασικά μαθήματα : Ιστορία , Μαθηματικά , Ν. Γλώσσα , Αρχαία, Φυσική. Οι σχολικές εκδηλώσεις και οι εκδρομές των μαθητών αποκτούν πιο πολύ νόημα και θυμίζουν αυτές της σημερινής εποχής. Ακόμα να αναφέρουμε ότι οι καθηγητές δίδασκαν τα μαθήματα ανάλογα με τις ειδικότητες τους (φιλόλογοι, μαθηματικοί , φυσικοί) και ότι πλέον το σχολείο αποκτά την έννοια μιας ευρύτερης κλειστής κοινωνίας που εξυπηρετεί ποικίλους σκοπούς . Είναι φανερό ότι δεν περιορίζεται στην μετάδοση μόνο βασικών γνώσεων και ιδεών αλλά αποτελεί ένα μέσο κατάρτισης των μαθητών με τα απαραίτητα εφόδια για να μάθουν να συνυπάρχουν αρμονικά στην κοινωνία.

Τα συμπεράσματα που συνήγαγε η ομάδα.

Έπειτα από τις ερευνητικές διαδικασίες συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων καταφέραμε και οδηγηθήκαμε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα που αφορούν το ρόλο και την ζωή των καθηγητών τα οποία είναι τοποθετημένα ανά χρονολογική σειρά. Με αυτόν τον τρόπο γίνονται κατανοητές οι σημαντικότερες διαφορές των καθηγητών μεταξύ των δεκαετιών. Τα αναλυτικά συμπεράσματα παρουσιάζονται παρακάτω:

Δεκαετία ` 50 :

Αυτήν την εποχή οι καθηγητές προέρχονταν κυρίως από κατώτερες κοινωνικές τάξεις , όμως υπήρξαν και εξαιρέσεις όπου ανήκαν σε ευκατάστατες οικογένειες. Εξαιτίας αυτού αλλά και βασισμένοι στο γεγονός ότι η εκπαίδευση ακόμα και η ανώτερη ήταν περιορισμένη , οι καθηγητές ήταν κάτοχοι πανεπιστημιακού πτυχίου χωρίς επιπλέον γνώσεις. Όσον αφορά τον τρόπο διδασκαλίας οι καθηγητές βασίζονταν στην προφορική παράδοση χωρίς την χρήση κάποιου μέσου. Ακόμα ήταν αναγκασμένοι να ασκούν βία στους μαθητές προκειμένου να τους συνετίσουν και να τους λογικέψουν για να μελετούν διαρκώς. Γίνεται φανερό ότι η συμπεριφορά των καθηγητών μέσα και έξω από τα πλαίσια της τάξης ήταν αυστηρή και πειθαρχική. Ήταν σύνηθες φαινόμενο αυτήν την εποχή τα μαθήματα να διδάσκονται από έναν καθηγητή ανεξάρτητα από τις ειδικότητές του. τα μαθήματα που διδάσκονταν ήταν τα Θρησκευτικά , Ιστορία , Γραμματική , Ανάγνωση , Γυμναστική.

Διακρίσεις ήταν φανερό ότι γίνονταν κυρίως στους καλούς μαθητές και όχι σε έντονο βαθμό. Ωστόσο δωροδοκία γονέων προς τους μαθητές υπήρχε και σκοπό είχε να εξαγοράσει την πρόοδο του εκάστοτε μαθητή.

Το κυρίαρχο φύλλο των καθηγητών ήταν το ανδρικό καθώς οι γυναίκες, δέσποζαν κυρίως σε άλλους τομείς των επαγγελματιών δίχως όμως να παραλείπονται παντελώς.

Το ωράριο ήταν βαρύ καθώς δίδασκαν πρωί - απόγευμα ακόμα και το Σάββατο. Το σχολείο επίσης αναλάμβανε τις σχολικές εορτές που πραγματοποιούνταν κυρίως τις καθιερωμένες αργίες (25η Μαρτίου και 28η Οκτωβρίου) όπου οι καθηγητές επωμίζονταν το ρόλο να προετοιμάσουν τους μαθητές μαθαίνοντάς τους ποιήματα και τραγούδια. Μερικές φορές πραγματοποιούνταν γυμναστικές επιδείξεις μαθητών κυρίως στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς . Πρέπει να αναφερθεί ότι οι καθηγητές στον ελεύθερο τους χρόνο ασχολούνταν με την αγροτική ζωή και είναι γνωστό ότι με ό,τι και αν ασχολούνταν αποσπούσαν πάντοτε τον σεβασμό και την συμπάθεια του υπόλοιπου κόσμου καθώς θεωρούνταν σεβάσμια πρόσωπα.

Δεκαετίες ` 60 - ` 70:

Οι δεκαετίες 1960 και 1970 παρουσιάζουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά γι αυτό και τοποθετούνται σε μια ενιαία κατηγορία. Αυτές τις δεκαετίες οι καθηγητές προέρχονταν από όλες σχεδόν τις κοινωνικές τάξεις , όμως στην πλειονότητά τους προέρχονταν από την αστική τάξη. Το κυρίαρχο φύλλο συνεχίζει να είναι το ανδρικό όμως σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρούμε ότι το γυναικείο φύλλο έχει αρχίσει να αποκτά όλο και περισσότερο έδαφος .

Είναι χρήσιμο να αναφέρουμε ότι η ενδυμασία των καθηγητών αυτή την περίοδο δεν χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη επισημότητα αλλά ήταν ανάλογη των περιστάσεων. Οι άνδρες φορούσαν απλά καθημερινά ρούχα (πουλόβερ, υφασμάτινα παντελόνια) και μόνο στις σχολικές γιορτές φορούσαν επίσημο ένδυμα (κοστούμια) .

Η συμπεριφορά των καθηγητών εντός της σχολικής τάξης ήταν αρκετά αυστηρή και αυταρχική καθώς οι ίδιοι βασίζονται ακόμα σε στερεότυπα παλαιότερων εποχών . ωστόσο υπήρχαν και καθηγητές λίγο πιο απελευθερωμένοι και με φιλικές διαθέσεις προς τους μαθητές . θέματα που αφορούσαν τις διακρίσεις και την δωροδοκία καθηγητών δεν υπήρχαν παρά μόνο σε ελάχιστο βαθμό.

Σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας των καθηγητών είναι χρήσιμο να πούμε ότι συνεχίζει να βασίζεται στην προφορική παράδοση και την

απαίτηση αποστήθισης. Οι τάξεις της εποχής διέθεταν εποπτικά μέσα (όπως χάρτες, γεωμετρικά όργανα, μαγειρικά σκεύη, αργαλειός) που διευκόλυναν μέχρι ένα βαθμό την εργασία των καθηγητών και τα οποία ποικίλουν ανάλογα με τις ανάγκες κάθε μαθήματος. Τα μαθήματα που διδάσκονταν ήταν: Ιστορία, Αρχαία, Έκθεση, Θρησκευτικά, Λατινικά, Λογική από τους φιλολόγους και Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία από τους καθηγητές θετικών επιστημών. Ακόμα οι μαθητές παρακολουθούσαν μαθήματα οικοκυρικής, μουσικής, κοινωνικής αγωγής, αστρολογίας, υφαντικής τέχνης και γυμναστικής.

Η αξιολόγηση των μαθητών στα παραπάνω μαθήματα γίνονταν μέσω διαγωνισμάτων κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς και γραπτών εξετάσεων στο τέλος κάθε σχολικού χρόνου κυρίως τους θερινούς μήνες.

Ακόμα σημαντικός άξονας αξιολόγησης ήταν η συμπεριφορά και η συμμετοχή των μαθητών στο μάθημα. Αξιολόγηση καθηγητών υπήρχε επίσης με αρμόδιους επιθεωρητές να επισκέπτονται τις σχολικές μονάδες ανά τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να πιστοποιήσουν την πνευματική και διδακτική ικανότητα των καθηγητών.

Κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς πραγματοποιούνταν διάφορες σχολικές εκδηλώσεις για τον εορτασμό ενός γεγονότος (Χριστούγεννα, Πάσχα, Εθνικές Εορτές) κατά τις οποίες οι καθηγητές όριζαν στους μαθητές την απαγγελία ποιημάτων, τραγουδιών ή το ανέβασμα σχετικής θεατρικής παράστασης. Σε αυτές τις εκδηλώσεις αλλά και στην καθημερινή τους ζωή οι καθηγητές και οι καθηγήτριες διατηρούσαν κομψή και συντηρητική εμφάνιση με κοστούμια και ταγιέρ ή φορέματα αντίστοιχα.

Οι καθηγητές δίδασκαν περίπου 35 – 40 ώρες εβδομαδιαία και στον ελεύθερο τους χρόνο ασχολούνταν είτε με την θρησκευτική είτε με την αγροτική ζωή. Η αντιμετώπισή τους από τον κοινωνικό περίγυρο ήταν τυπική και φιλική και θεωρούνταν ανώτεροι από τους κοινούς πολίτες. Τέλος είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι πάντοτε εντός σχολείου συμπεριφέρονταν με ευπρέπεια και σε καμία περίπτωση δεν τολμούσαν να βλάψουν τις αρχές και το ήθος του σχολείου.

Δεκαετίες ` 80 - ` 90:

Οι δεκαετίες 1980 και 1990 χαρακτηρίζονται από έντονες αλλαγές στον τομέα της εκπαίδευσης. Οι περισσότεροι καθηγητές αυτήν την περίοδο κατάγονται από την μεσαία κοινωνική τάξη και κανένα από τα δύο φύλα δεν υπερέχει έναντι του άλλου. Υπάρχει σχεδόν ίσος αριθμός

ανδρών και γυναικών σε αυτό το επάγγελμα. Οι γνώσεις των καθηγητών περιορίζονταν στα τέσσερα χρόνια φοίτησης στο πανεπιστήμιο αλλά όμως ήταν αναγκαίες για τον διορισμό τους στα σχολεία.

Ο τρόπος διδασκαλίας των καθηγητών ήταν συγκεκριμένος και αποτελούνταν από την εξέταση των μαθητών και την παράδοση τους μαθήματος. Έντονη ήταν η χρήση εποπτικών μέσων και συγκεκριμένα υπολογιστών , γραφομηχανών και φωτοτυπικών που εμφανίστηκαν στο προσκήνιο με την εξέλιξη της τεχνολογίας.

Τα παραδοσιακά μέσα διδασκαλίας (χάρτες, προσομοιώματα, γεωμετρικά όργανα, υδρόγειος σφαίρα) δεν παύουν να χρησιμοποιούνται ώστε να κάνουν πιο ευχάριστο το μάθημα.

Η συμπεριφορά των καθηγητών κατά την διάρκεια του μαθήματος ήταν φιλική αλλά ταυτόχρονα όσο αυστηρή άρμοζε χωρίς να προδίδει τις αρχές του σχολείου.

Τα μαθήματα διδάσκονταν από τους καθηγητές ανάλογα με την ειδικότητά τους (φιλόλογοι, μαθηματικοί, φυσικοί) και αυτά ήταν: Ιστορία, Έκθεση, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Θρησκευτικά, Φυσική, Χημεία, Γυμναστική, Οικοκυρικά, Αρχαία, Λατινικά. Στα μαθήματα του σχολείου οι μαθητές αξιολογούνταν από την συμπεριφορά τους και από γραπτές εξετάσεις στο τέλος του σχολικού έτους προκειμένου να προβιβαστούν στις επόμενες τάξεις.

Ήταν συχνό φαινόμενο οι μαθητές που παρουσίαζαν μεγάλη πρόοδο να αποτελούν την συμπάθεια των καθηγητών διακρίνοντάς τους από τους άλλους. Αυτή ήταν η μόνη μορφή διάκρισης.

Τη δεκαετία αυτή καταργείται η αξιολόγηση των καθηγητών από επιθεωρητές με απόφαση του κράτους.

Μεγάλο πλήθος εκδηλώσεων πραγματοποιείται κατά την διάρκεια του σχολικού έτους. Εκτός από τις σχολικές γιορτές με απαγγελία ποιημάτων και οργάνωση θεατρικών παραστάσεων για να γιορτάσουν τις εθνικές επετείους και θρησκευτικές γιορτές , πλήθος σχολικών εκδρομών λάμβαναν μέρος εκτός σχολικού χώρου (πενθήμερη εκδρομή σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, ολοήμερες εκπαιδευτικές εκδρομές σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους).

Η ενδυμασία των καθηγητών στις σχολικές γιορτές και στην τάξη χαρακτηρίζεται ως φιλελεύθερη καθώς δεν ήταν συγκεκριμένη αλλά ο καθένας επέλεγε την εμφάνισή του με το δικό του κριτήριο βασισμένος σε λογικά πλαίσια .

Οι ώρες εργασίας των καθηγητών υπολογίζονται περίπου στις 35 ώρες εβδομαδιαία με συνεχόμενη μείωση με την πάροδο του χρόνου. Στον ελεύθερο τους χρόνο οι καθηγητές καταπιάνονταν με διάφορες προσωπικές τους ασχολίες και μερικές φορές με εργασίες αγροτικού περιεχομένου.

Η κοινωνία τους αντιμετώπιζε ως ιερά πρόσωπα και τιμούσε ιδιαίτερα εκείνους που ήταν άξιοι στην δουλειά τους. Ακόμα είναι κοινώς αποδεκτό ότι και οι καθηγητές εκτός του σχολικού χώρου ήταν αρκετά φιλικοί και χαρακτηρίζονταν από καλοσύνη και ευπρέπεια.

Επίλογος

Η ομάδα μας κατάφερε έπειτα από τέσσερις μήνες συνεχής δουλειάς να παρουσιάσει και να γράψει την ερευνητική έκθεση που αφορά το ρόλο των καθηγητών μέσα από τον ελληνικό κινηματογράφο όπως φαίνεται παραπάνω. Είμαστε ιδιαίτερα χαρούμενοι γι' αυτό το αποτέλεσμα αλλά και για τη δουλειά μας όλη αυτή τη περίοδο. Παρά τις δυσκολίες και τα εμπόδια που αντιμετωπίσαμε μείναμε επικεντρωμένοι στο στόχο μας και δεν ξεφύγαμε ούτε στιγμή από το δρόμο της έρευνάς μας. Αν και τα εμπόδια που συναντήσαμε ήταν ποικίλα καταφέραμε και βγήκαμε ενωμένοι και χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα μεταξύ μας. Ελπίζουμε αυτή μας η εμπειρία να αποτελέσει χρήσιμο εφόδιο για το μέλλον.

Ομάδα 5^η

Συνεργαζόμενα μέλη: Κωνσταντόπουλος Ηλίας, Θεοδωρόπουλος Νικόλαος, Ντότσι Γιάννης

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΑΣ

Η ομάδα του project στην οποία συμμετέχουμε έχει ως κύριο θέμα της το εκπαιδευτικό σύστημα μέσα από τον ελληνικό κινηματογράφο. Συγκεκριμένα το θέμα που αναλάβαμε ως υποομάδα ήταν ο ρόλος των καθηγητών και πως αυτός γίνεται φανερός μέσα από τις ταινίες με την πάροδο του χρόνου.

Οι δεκαετίες που μας απασχόλησαν ήταν από το 1950 έως και το 1990 κατά την διάρκεια των οποίων παρατηρήθηκαν έντονες αλλαγές στον τρόπο αντιμετώπισης των καθηγητών από τον κοινωνικό περίγυρο και το σχολικό περιβάλλον.

Ειδικότερα το ενδιαφέρον μας στράφηκε στα παρακάτω:

Στην ενδυμασία των καθηγητών και πως εξελίχθηκε από συντηρητική και αυστηρή όπως αρχικά ήταν σε πιο φιλελεύθερη και όχι τόσο καταπιεστική κυρίως στο τέλος των δεκαετιών που μελετήσαμε.

Στον τρόπο διδασκαλίας των καθηγητών όπως αυτός παρουσιάζεται μέσα από τις ταινίες και στον οποίο περιλαμβάνονται η συμπεριφορά των καθηγητών μέσα στον σχολικό χώρο αλλά και έξω από αυτόν, η διδακτική τους ικανότητα και αν αυτή συμβαδίζει με τις πνευματικές ανάγκες κάθε εποχής, οι διακρίσεις απέναντι στους μαθητές που αν και είναι ένα παρεξηγημένο φαινόμενο παρόλα αυτά παρατηρήθηκε σε διάφορες δεκαετίες, οι δωροδοκίες καθηγητών από γονείς μαθητών που όμως δεν υπήρχαν σε έντονο βαθμό.

Στην κοινωνική τους κατάσταση αλλά και στις σπουδές των καθηγητών και αν αυτές εναρμονίζονται με τις απαιτήσεις και τις ανάγκες κάθε δεκαετίας αλλά ακόμα και αν συμφωνούν με τα διαθέσιμα μέσα που διέθετε κάθε εποχή.

Σκοπός μας ήταν να ερευνήσουμε όλα τα παραπάνω και να διεισδύσουμε όσον το δυνατόν βαθύτερα γίνεται στις συνθήκες που επικρατούσαν στις σχολικές τάξεις ανά δεκαετία. Ακόμα ήταν απαραίτητο να διακρίνουμε τις διαφοροποιήσεις που αφορούσαν τους καθηγητές ανά εποχή και να καταγράψουμε τα συμπεράσματα μας σύμφωνα με τα στοιχεία που επεξεργαστήκαμε και τα δεδομένα που εξάγαμε.

ΝΟΜΟΣ 4000

Μία φαρσοκωμωδία εκπροσωπεί τη δεύτερη κατηγορία ταινιών που αναφέρονται στην εκπαίδευση. Πρόκειται για τα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» (1964) που γυρίστηκαν στα ελληνικά και στα τουρκικά και συγκέντρωσαν τη μεγάλη αποδοχή του κινηματογραφόφιλου κοινού.

Αποτελούν τη συνέχεια της δίδυμης ταινίας του 1960 «Το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο» και παρουσιάζουν με περισσή απλοϊκότητα και αφέλεια την ανέμελη ζωή και τις συμπεριφορές των μαθητριών στο ιδιωτικό γυμνάσιο μιας μεγαλοαστικής περιοχής της Αθήνας. Τα στερεότυπα διατηρούνται, η διαφορετικότητα ωστόσο, είναι εμφανής σε σχέση με το μικροαστικό περιβάλλον της προηγούμενης ταινίας.

Χαρακτηριστική είναι, λόγου χάρη, η μιζέρια και η έλλειψη αποφασιστικότητας που αποπνέουν τα λόγια των εκπαιδευτικών Δ. Παπαγιανόπουλου και Δ. Νικολαΐδη όσο και του φοιτητή και μελλοντικού εκπαιδευτικού Γ. Κωνσταντίνου. Οι μαθήτριες πάλι, οι οποίες παρουσιάζονται ως φορείς αναστάτωσης που χρειάζονται σωφρονισμό από τον ανδροκρατούμενο καθηγητικό σύλλογο, μπορούν κάλλιστα να αποτελέσουν αντίβαρο στο νέο εκείνο τον καιρό αίτημα της γυναικείας χειραφέτησης. Η δε επιλογή της ηρωίδας να εγκαταλείψει το σχολείο και να επιστρέψει στη συζυγική εστία (άρα να μη ριψοκινδυνέψει την πολυτελή ζωή της) μεταβάλλει το σχολείο και τη μόρφωση σε καπρίτσιο για τα κορίτσια της αστικής τάξης.

Η χωροταξική διάρθρωση (παρόμοια με εκείνη του «Ξύλου βγήκε από τον Παράδεισο») που είναι ενδεικτική των σχέσεων μαθητή-καθηγητή, είναι νομικά προκαθορισμένη:

- η έδρα είναι υπερωσμένη, ενδεικτικό της υπεροχής του καθηγητή, με τα βιβλία δεξιά και αριστερά
- και τα αγάλματα αρχαίων και τα εικονίσματα του Χριστού και του Βασιλιά να ενισχύουν την εξουσία του.

Ενδεικτικό της αλλαγής, ο σύλλογος αποφασίζει ομόφωνα χωρίς να διατάξει ο διευθυντής. Αντανακλάται ακόμη, η σημαντικότητα κοινωνική και επαγγελματική, του απολυτηρίου της 8ης. Υπάρχει το άγχος των μαθητριών για τις εξετάσεις (όπως και στο «Ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο»). Η αστυνόμευση, εν τούτοις, των μαθητριών και εκτός σχολικού κτιρίου θεωρείται εύλογη, ενώ η διάκριση των δύο φύλων ως προς την αγωγή τους καλά κρατεί. Οι μαθήτριες, πάντως, γενικά κινούνται με μία μεγαλύτερη άνεση ενώ η πρόταση του καθηγητή της μαθήτριας για έναν φροντιστή ίσως σημαίνει το άνοιγμα του σχολείου σε «εξωσχολικούς» φορείς. Αν και η κοινωνική αξία του επαγγέλματος του δασκάλου παραμένει υψηλή εν τούτοις το επάγγελμα του γιατρού βρίσκεται υψηλότερα, δεδομένου των υποκλίσεων των καθηγητών στο γιάτρο.

ΔΙΑΓΩΓΗ ΜΗΔΕΝ

Γυρίστηκε το 1949 και η πλοκή της εξελίσσεται στην επαρχία, όπου η εσωτερική μετανάστευση βρισκόταν τότε σε μεγάλη έξαρση και το ποσοστό αναλφαβητισμού ξεπερνούσε το 30% . Τίποτα από τα παραπάνω όμως, δεν θίγονται στην ταινία που δεν θέλει να προβληματίσει τον θεατή αλλά μάλλον να του δώσει την ψευδαίσθηση ότι όλα μπορούν να εξελιχθούν καλά εφόσον υπάρχει εμμονή σε βασικούς θεσμούς, όπως είναι η οικογένεια (η ταινία τελειώνει με τον γάμο της πρωταγωνίστριας) και η κοινωνική συναίνεση (η εύπορη πρωταγωνίστρια παντρεύεται έναν φτωχό φαρμά).

Η «Διαγωγή μηδέν» στηρίζεται πολύ σε ηθοποιούς με θεατρικές καταβολές (Ε. Λαμπέτη, Ν. Ηλιόπουλος, Λ. Κωνσταντάρας) και πραγματεύεται τον χωρίς ανταπόκριση έρωτα του καθηγητή ενός γυμνασίου θηλέων για την κόρη του δημάρχου και μαθήτριά του, καθώς και τις παράτολμες προσπάθειες που κάνει (όπως η μεταμφίεσή του σε γυναίκα) για να την κατακτήσει. Έτσι, έμφαση δίνεται στις ενέργειες του καθηγητή και τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας απέναντι στα συμβάντα (πρώτη εξελισσόμενη ιστορία) και η ζωή στο σχολείο αποτελεί μία δεύτερη εξελισσόμενη ιστορία.

Σ' αυτή τη δεύτερη ιστορία πάντως, γίνονται λεκτικές νύξεις στην επιστημονική ανεπάρκεια των εκπαιδευτικών και τη χρόνια αδιοριστία που αξιολογείται ως το βασικότερο πρόβλημα του κλάδου (χαρακτηριστική είναι η σκηνή με τη συνομιλία «δασκάλας»-βουλευτή). Επίσης, οι ντόπιοι σχολιάζουν τους καθηγητές ως προς τη στάση και τη συμπεριφορά τους έξω από το σχολείο, όχι όμως το τι συμβαίνει ενδοσχολικά.

Η δεκαετία του 1960 που ακολούθησε, έχει να επιδείξει μία σειρά οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών διεργασιών και ανακατατάξεων. Η μαζική μετανάστευση εργατικού δυναμικού στο εξωτερικό, η λειτουργία μικρών οικογενειακών μονάδων παραγωγής, η ανάδυση της κοινωνικής τάξης των μικροαστών-νεόπλουτων είναι μερικές από αυτές .

Μέσα σ' ένα τέτοιο κλίμα, ο εκπαιδευτικός κόσμος συνέχιζε να διακατέχεται από προβλήματα. Μετά ήρθαν οι εκδηλώσεις «τεντιμποϊσμού» των νεολαίων και η άμεση πάταξή τους από την αστυνομία μέσω του Νόμου 4000 (1959), ενώ πολλές εντάσεις προκλήθηκαν και στο τέλος του 1962, όταν ξέσπασαν μαθητικές κινητοποιήσεις και μια απεργία καθηγητών με αίτημα την αύξηση των εκπαιδευτικών κονδυλίων.

Η στάση του καθενός τον κατατάσσει στους «συντηρητικούς» (για τους οποίους το καθηγητικό επάγγελμα είναι απλώς απασχόληση απαραίτητη για τα προς το ζην), τους «προοδευτικούς» (που θεωρούν το επάγγελμά τους λειτούργημα και του αφιερώνουν μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου τους) ή τους «αδιάφορους».

Η κάθε κατηγορία συμπαθεί διαφορετικούς τύπους μαθητριών. Οι «συντηρητικοί» διάκεινται ευνοϊκά απέναντι στις φρόνιμες και υποταχτικές αντιμετωπίζοντας μεροληπτικά τις υπόλοιπες, ενώ οι «προοδευτικοί» συμπαθούν τόσο τις αδύνατες και φτωχές όσο και τις έξυπνες και «επαναστάτριες». Ανώτατος άρχων του σχολείου είναι ο γυμνασιάρχης, γύρω από τον οποίο συγκεντρώνεται ένας κύκλος καθηγητών που τον υποστηρίζει σε όλες του τις επιλογές. Αυτοί ανήκουν στην κατηγορία των «συντηρητικών», ενώ οι «προοδευτικοί» συχνά αντιδρούν στις αποφάσεις του. Η διαφορετικότητα των καθηγητών αντανακλάται και στη μέθοδο διδασκαλίας τους. Οι «συντηρητικοί» δεν αμφισβητούν την ορθότητα της αποστήθισης, σε αντίθεση με τους «προοδευτικούς» που θέλουν τον καθηγητή σε ρόλο συντονιστή και τις μαθήτριες να δουλεύουν ομαδικά κάνοντας χρήση της δημοτικής γλώσσας. Οι τελευταίες, πάντως, έχουν παράπονα από τους περισσότερους καθηγητές και τους χρεώνουν την πλήξη τους.

Όσο για τον ελληνικό κινηματογράφο, ο οποίος προέβαλε τότε ένα μεγάλο αριθμό ταινιών, έκανε αναφορές στην εκπαίδευση τόσο στα κοινωνικά δράματα όσο και τις φαρσοκωμωδίες.

Στα κοινωνικά δράματα ανήκει ο «Νόμος 4000» του Γ. Δαλιανίδη (1962). Εδώ η εκπαιδευτική διαδικασία επηρεάζει άμεσα την καθημερινότητα της βασικής ομάδας αναφοράς, μιας παρέας νεολαίων που ζουν στην πρωτεύουσα και κινούνται στο πνεύμα αμφισβήτησης της δεκαετίας του '60.

Ο χώρος όπου διαδραματίζονται αρκετές σκηνές είναι το οκτατάξιο γυμνάσιο αρρένων της παραπάνω παρέας, ενώ γίνονται και αναφορές στο γειτονικό γυμνάσιο θηλέων. Έτσι και αρκετές πληροφορίες συλλέγουμε για το εκπαιδευτικό δίκτυο και ευκρινώς καταγράφεται η διδακτική πράξη. Εκεί που η ταινία επιμένει περισσότερο όμως, είναι η έννοια της (εντός και εκτός του σχολικού χώρου) πειθαρχίας με το επηρεασμένο από τις χολιγουντιανές ταινίες μοτίβο της νεανικής παρανομίας, αλλά και οι διαπροσωπικές σχέσεις εκπαιδευτικών με μαθητές ή μαθητών μεταξύ τους οι οποίες επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις συμπεριφορές